

Előítéletek

Előadó:

Huff Endre Béla

Előítéletek

Irodalom

Huff Endre Béla (2002): *A rasszizmus kihívása az ezredfordulón. Holocaust Füzetek (16)*

Ajánlott irodalom

Allport, G.W. (1977): Az előítélet. *Gondolat Könyvkiadó*

Bibó István (1990): Válogatott tanulmányok. *Magvető Könyvkiadó*

Csepeli György (1998): Előítélet és antiszemitizmus. *Jószöveg Műhely Kiadó*

Csepeli Gy., Örkény A., Székelyi M. (szerk.) (1997): Kisebbség Szociológia Szöveggyűjtemény. *Minoritás Alapítvány, Minoritás Könyvek (4)*

Gehlen, A. (1976): Az ember. *Gondolat Kiadó*

Hill, R. (1999): Mi európaiak. *Geomédia Kiadó*

Huff Endre Béla (1995): *Gazdasági megszorítások és a rasszizmus. Magyar Nemzet. (Július 29)*

Le Bon (1920): A tömegek lélektana. Budapest

Ranschburg Jenő (2011): Félelem, harag, agresszió. In: Ranschburg Jenő: *Érzelmek iskolája. Saxum Kiadó*

Előítéletek

Ajánlott dolgozati témák:

Esettanulmány és elemzések:

- Előítéleteli magatartásformák antropológiája
- Már, egészen természetesnek tartjuk, avagy a hétköznapi rasszizmus
- A negatív és pozitív megkülönböztetés (diszkrimináció) veszélyeiről.
- Reklámok és előítéleteink.

Előítéletek

Tematika

- I. Az előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus
- II. Tanuljunk meg olvasni, ismerjük fel az előítélet jeleit, illetve rasszista jegyeket

Alapértékeink

Előítéletek

Tematika

- I. Az előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus
- II. Tanuljunk meg olvasni, ismerjük fel az előítélet jeleit, illetve rasszista jegyeket

Alapértékeink

- 1.§ Ismerjük fel, és tartsuk kordába saját előítéleteinket!
- 2.§ Toleráljuk mások esetleges előítéletes gondolatait !
 - 2.1 § Korrigáljuk őket !
 - 2.2 § Tegyük meg mindent az előítélet teli indulatos cselekedetek ellen !
- 3.§ Társadalmi együttélésünk számára nem az előítélet a veszélyes, hanem a gyűlölet !/, kirekesztés !/, az előítéletteli indulatos cselekedetek !

Előítéletek

Tematika

- I. Az előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus
- II. Tanuljunk meg olvasni, ismerjük fel az előítélet jeleit, illetve rasszista jegyeket

Alapértékeink

- 1.§ Ismerjük fel, és tartsuk kordába saját előítéleteinket!
- 2.§ Toleráljuk mások esetleges előítéletes gondolatait !
 - 2.1 § Korrigáljuk őket !
 - 2.2 § Tegyük meg mindent az előítélet teli indulatos cselekedetek ellen !
- 3.§ Társadalmi együttélésünk számára **nem az előítélet a veszélyes, hanem a gyűlölet !!, kirekesztés !!, az előítéletteli indulatos cselekedetek !**

Előítéletek I.

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

A Nyócker c. filmben milyen jellemző előítéletekkel találkozunk?

Kik a szereplők?

Milyen jellemző előítélet teli mondatok hangzanak el?

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Nyóckerben, és azon kívül?

Soroljunk fel nemzetkarakter jegyeket!

- Cigány, roma
Kurva
Lejmoló
- Arab
- Ukrán
- Kínai
- Magyar, paraszt

A filmben nincsenek:

- Lengyelek, Tirének

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Nyóckerben, és azon kívül?

Soroljunk fel nemzetkarakter jegyeket!

Értékeljünk!

Negatív Értéksemleges Pozitív

- Cigány, roma
Kurva
Lejmoló
 - Arab
 - Ukrán
 - Kínai
 - Magyar, paraszt
- A filmben nincsenek:
- Lengyelek, Tirének

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Nyóckerben, és azon kívül?

Soroljunk fel nemzetkarakter jegyeket!

Értékeljünk!

Negatív Értéksemleges Pozitív

- Cigány, roma
Kurva
Lejmoló
- Arab
- Ukrán
- Kínai
- Magyar, paraszt

A filmben nincsenek:

- Lengyelek, Tirének

Mi a gond a Tirénekkal?

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Nyóckerben, és azon kívül?

Soroljunk fel nemzetkarakter jegyeket!

Értékeljünk!

Negatív Értéksemleges Pozitív **Összegezve:**

- Cigány, roma
Kurva
Lejmoló
- Arab
- Ukrán
- Kínai
- Magyar, paraszt

A filmben nincsenek:

- Lengyelek, Tirének
Mi a gond a Tirénekkal?

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Nyóckerben, és azon kívül?

Soroljunk fel nemzetkarakter jegyeket!

Értékeljünk!

Negatív Értéksemleges Pozitív Összegzés:

- Cigány, roma
Kurva
Lejmoló
- Arab
- Ukrán
- Kínai
- Magyar, paraszt

A filmben nincsenek:

- Lengyelek,

Kérdés: Pozitív értékítéleteink valóban pozitívak?

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Nyóckerben, és azon kívül?

Mérlegelési szempontok:

- Mit tudok róla, róluk?
- Mit tapasztaltam?
- Mi a tapasztalat előtti előzetes vélekedésem?

Döntök:

Elfogadom / Elutasítom

Előzetes ítélet = Előítélet

/?/

(G. Allport: Az előítélet)

I. Előítéletek antropológiája,
avagy a hétköznapi rasszizmus

*A Nyócker ürügyén
ennyit, a karakterjegyekről!*

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája

avagy, az előítélet ismeretelmélete

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája
avagy, az előítélet ismeretelmélete

...de nem a Kistehén
szemszögéből !

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája
avagy, az előítélet ismeretelmélete

Az ember „hiánylény” (A. Gehlen)

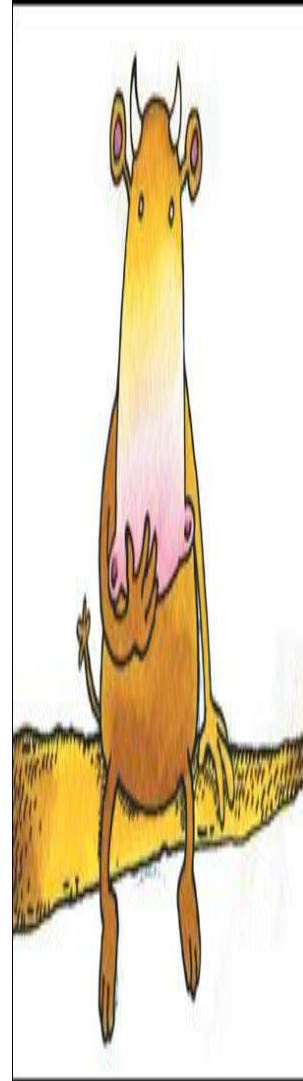
tehermentesítésre kényszerülő lény

olyan, amilyen: tehát esendő lény

Amikor ismereteit szerzi, akkor is ilyen

Kistehén, ül a fa tején és ...

mondja a magáét, akár a kocsmafilozófusok

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája avagy, az előítélet ismeretelmélete

Az ember „hiánylény” (A. Gehlen)

tehermentesítésre kényszerülő lény

olyan, amilyen: tehát esendő lény

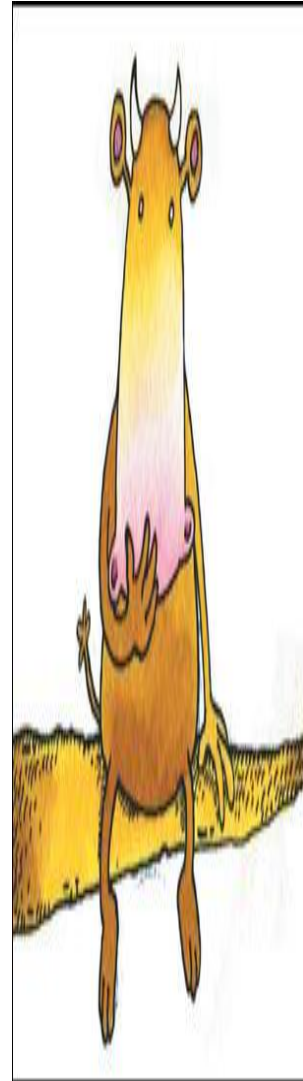
Amikor ismereteit szerzi, akkor is ilyen

Nehéz belátnia *Szókratész* igazságát:

- „Minél többet ismerünk meg a világból, annál világosabb, milyen keveset is tudok!”
- Könnyen nevetségessé válik, aki magát nagy tudású bölcsnek tekinti. (Szókratész nevetségessé teszi Gorgiászt, a „bölcset.”)

Hiányos ismereteink **félinformáció**hoz vezetnek

Félinformáció vezet az **előítélethez**

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája
avagy, az előítélet ismeretelmélete

Az ember „hiánylény” (A. Gehlen)
tehermentesítésre kényszerülő lény

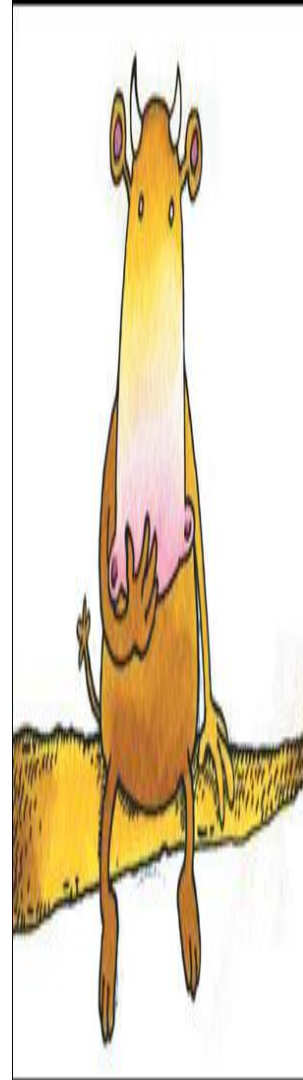
aki kíváncsi az őt körülvevő világra, válaszokat keres.

Pl. Miért viselkednek eltérően mások? Pl. Nemzetek, nemzetiségek

1. Tárgyszerű választ vár, de röviden és gyorsan

Ami tárgyszerű, az kimerítő, és nem rövid, nem gyors

Ami rövid és gyors, az nem kimerítő: az felületes

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája
avagy, az előítélet ismeretelmélete

Az ember „hiánylény” (A. Gehlen)
tehermentesítésre kényszerülő lény

aki kíváncsi az őt körülvevő világra, válaszokat keres.

Pl. Miért viselkednek eltérően mások? Pl. Nemzetek, nemzetiségek

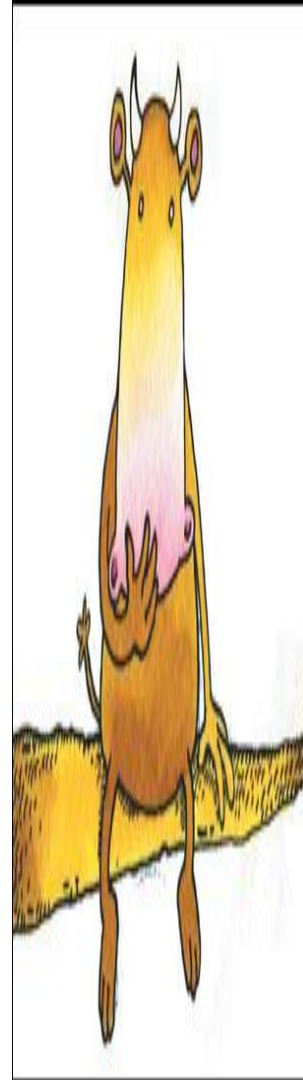
1. Tárgyszerű választ vár, de röviden és gyorsan
2. Rendelkezik személyes tapasztalatokkal ezt általánosítja

„Pótolja” ismeretbéli hiányosságait. Hogyan?

Barátok, ismerősök tapasztalatai által

Véleményformáló, manipuláló médiából

Az indulatait (pozitívan/negatívan) manipuláló politikusoktól

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája avagy, az előítélet ismeretelmélete

Az ember „hiánylény” (A. Gehlen)
tehermentesítésre kényszerülő lény

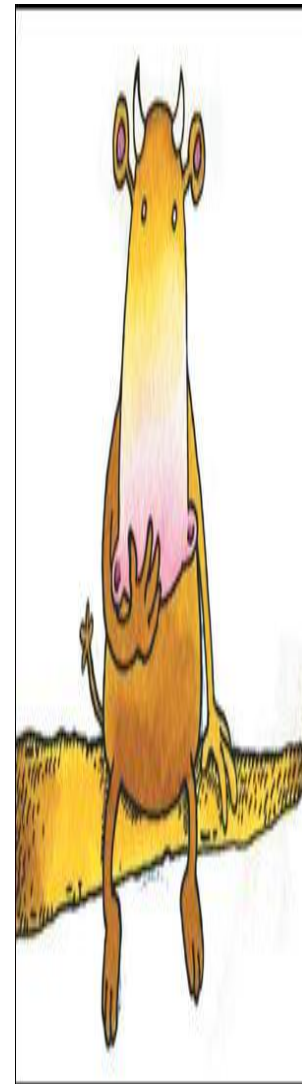
aki kíváncsi az őt körülvevő világra, válaszokat keres.

Pl. Miért viselkednek eltérően mások? Pl. Nemzetek, nemzetiségek

1. Tárgyszerű választ vár, de röviden és gyorsan
2. Rendelkezik személyes tapasztalatokkal ezt általánosítja
3. Félinformációit „tényként” kezeli
4. **Értékítélete gyors és határozott:** elfogadom / elutasítom

Aki (ami), különbözik tőlünk: veszélyes és gyanús lehet;
idegen és félelmetes lehet !

Aki (ami), olyan, mint mi: biztonságos, ismerős, megnyugtató !

I. Előítéletek antropológiája, avagy a hétköznapi rasszizmus

Az előítéletek antropológiája avagy, az előítélet ismeretelmélete

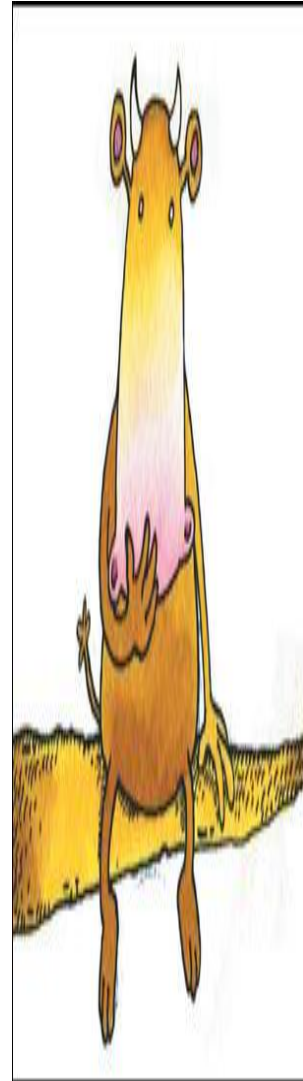
Az ember „hiánylény” (A. Gehlen)
tehermentesítésre kényszerülő lény

aki kíváncsi az őt körülvevő világra, válaszokat keres.

Pl. Miért viselkednek eltérően mások? Pl. Nemzetek, nemzetiségek

1. Tárgyszerű választ vár, de röviden és gyorsan
2. Rendelkezik személyes tapasztalatokkal ezt általánosítja
3. Félinformációit „tényként” kezeli
4. Értékítélete gyors és határozott: elfogadom / elutasítom
5. Keressük a magunkhoz hasonlók társaságát & kerüljük az idegent
6. Bezárkózunk!

„Gettóba” vonulunk, elkülönülünk. „Etnikai faluszigetet” létesítünk (H. Gans)
„Gettóba kényszerítjük az idegent.

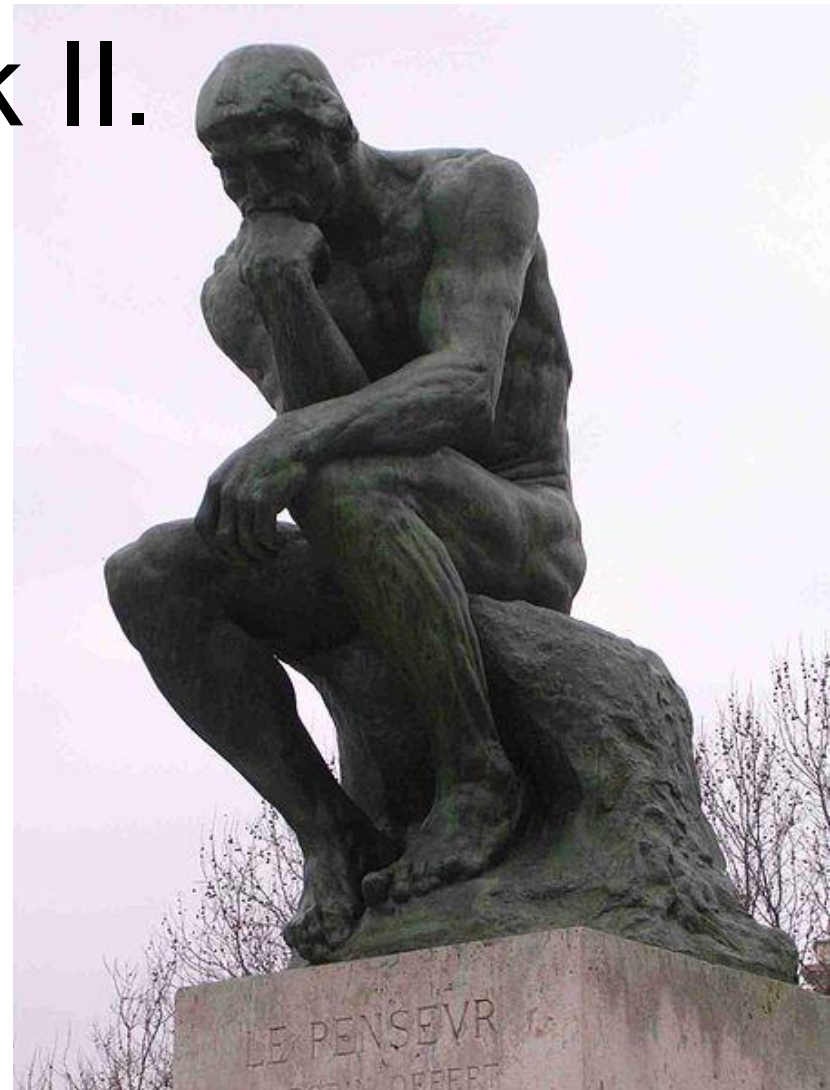

● ● ● | I. Előítéletek antropológiája,
avagy a hétköznapi rasszizmus

*Remélem, eddig
meggyőző voltam!*

Előítéletek II.

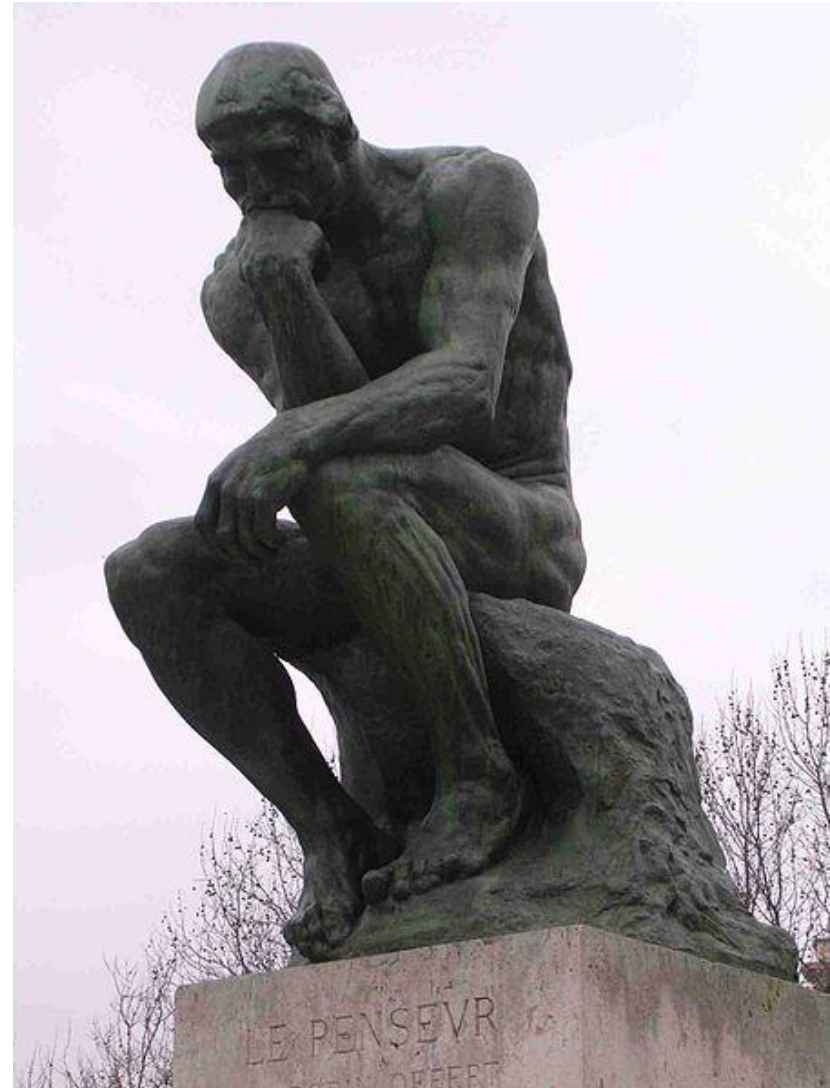
II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás

Előítéletes magatartás

felismerése

- Formális logikai módszerrel
- Kommunikációelméletet, szemiotikát segítségül hívva

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás

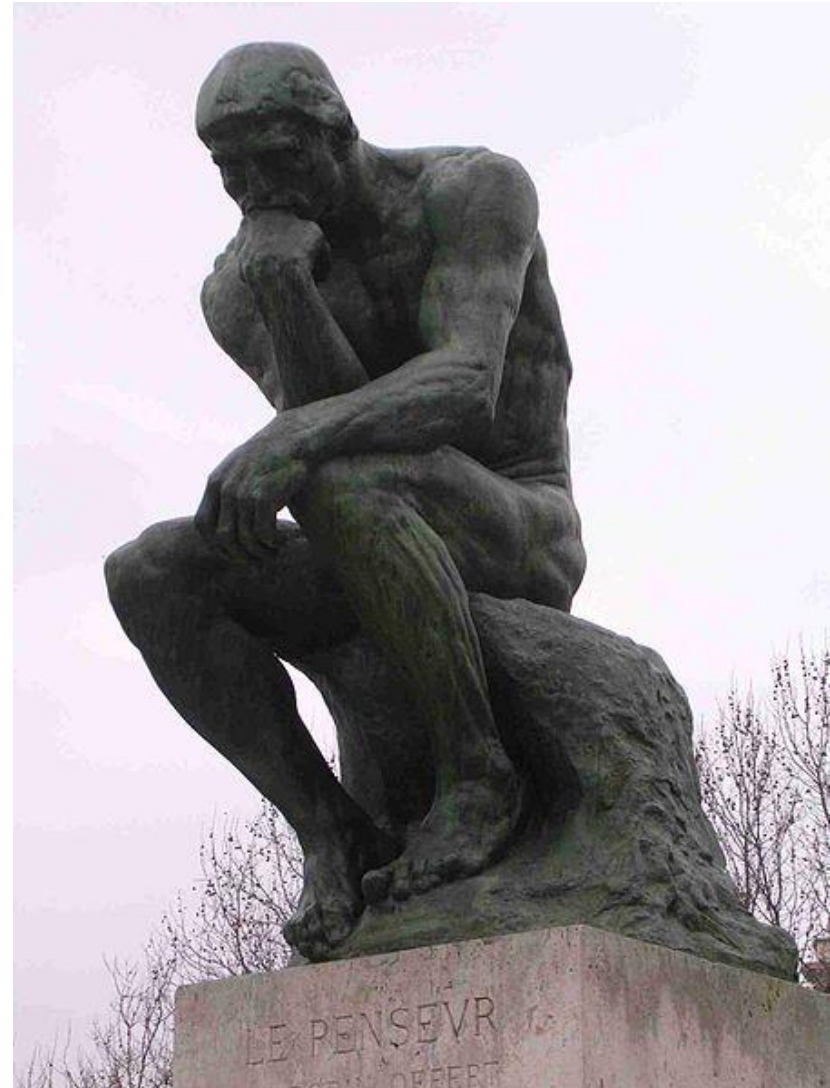
Előítéletes magatartás

felismerése

- Formális logikai módszerrel
- Kommunikációelméletet, szemiotikát segítségül hívva

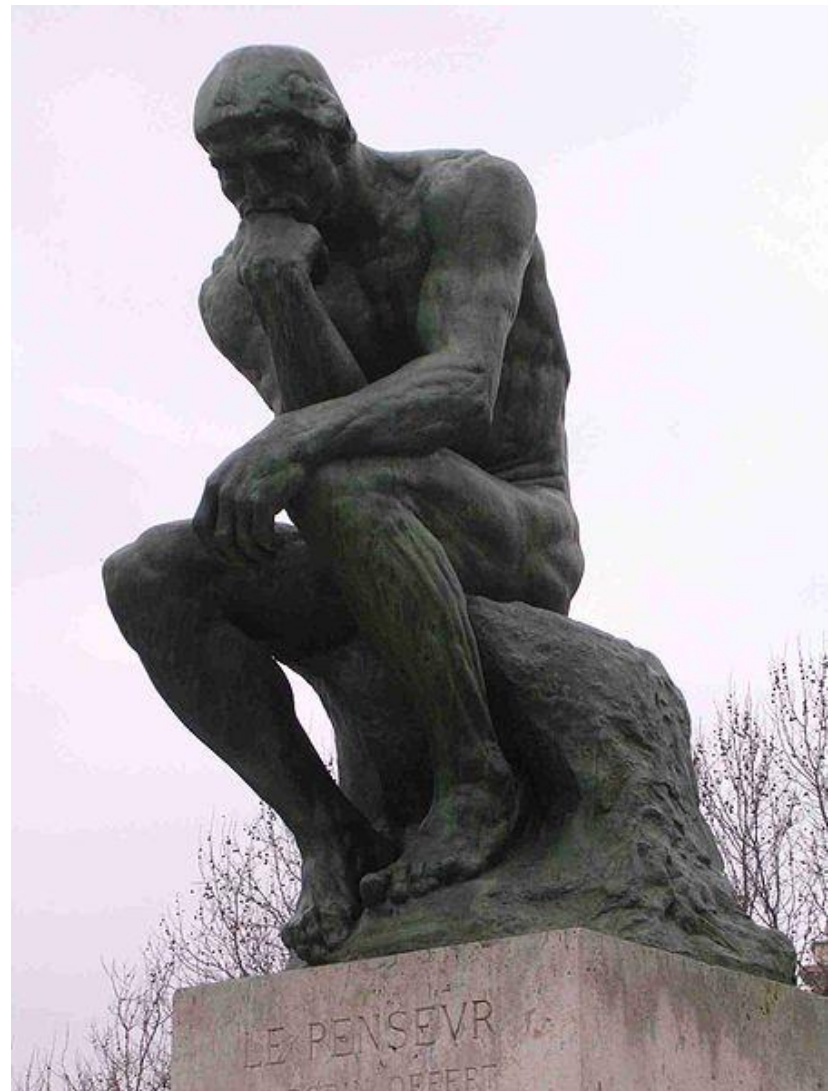
Felismerésük a hétköznapiakon

- a hétköznapi rasszizmusában

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai:

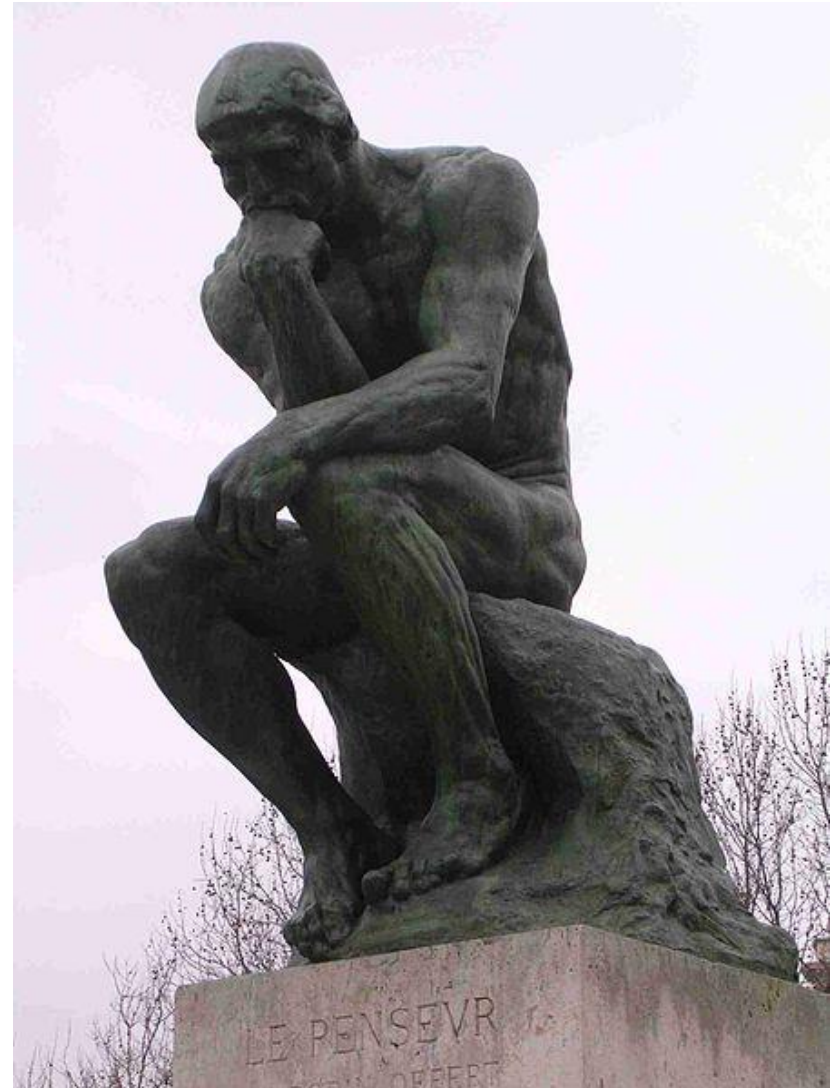
II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

Arisztotelészi logika felhasználásával

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

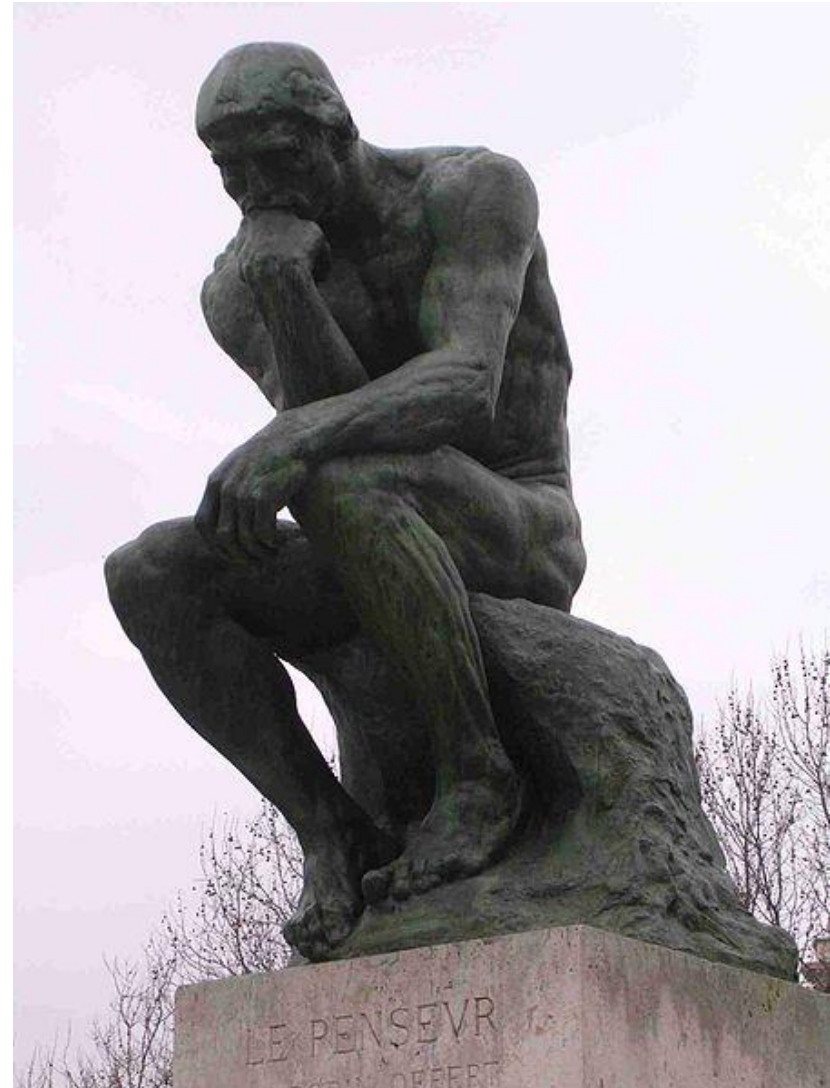
Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

- Az ember kíváncsi lény: válaszokat keres
- Tárgyszerű válaszokat keres, mégpedig azonnal
Ennek hiányát valahogy fel kell oldja
- Rendelkezik személyes tapasztalatokkal
Velük „pótolja” ismeretbéli hiányosságait.
Kiegészíti barátok, ismerősök tapasztalataival
Kiegészíti az őt manipuláló média információival
Keletkező indulatait a politikusok tovább fokozzák
- A félinformációkat tényként fogadja el
- Értékítélete gyors: Elfogadó v elutasító
Elutasítja = amit nem ismer, és tőle szorong
Elfogadja = amit ismerni vél, és biztonságosnak érez

&

Arisztotelészi logika felhasználásával

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Az ítéletalkotás logikája:

Szeretem v nem szeretem?

Lengyeleket

Arabokat

Kínaiakat

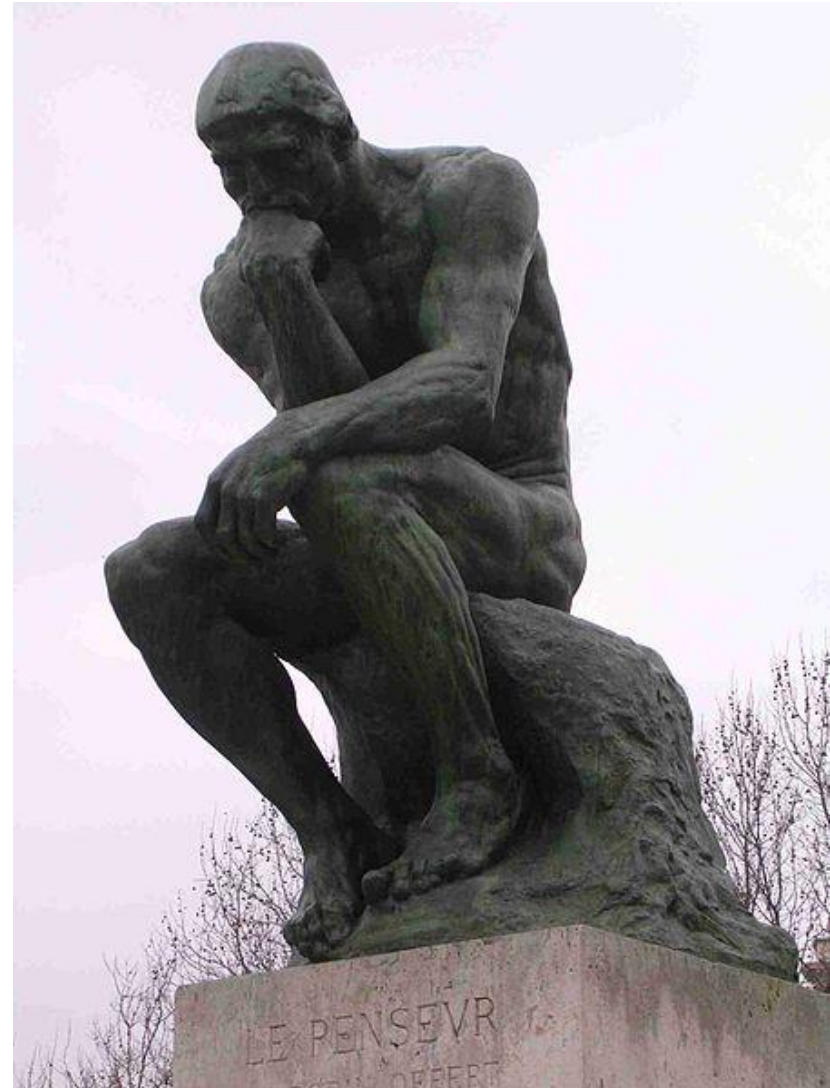
Cigányokat

Magyarokat

Vajon, minek alapján döntök?

Ismereteink rendszerezése: Fogalom és ítéletalkotás

Fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

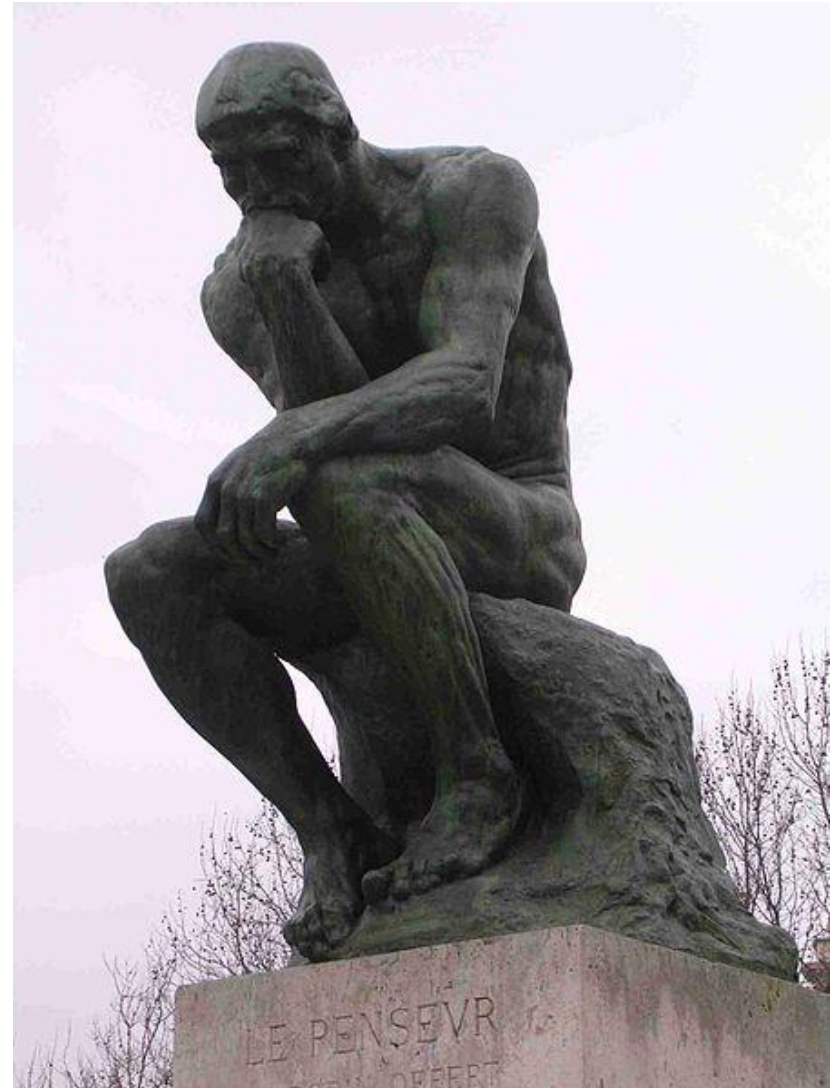
Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése

a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

Pozitív tartalmú ítélet:

- Minden magyar ember szabadságszerető
Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy $A(x)$

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

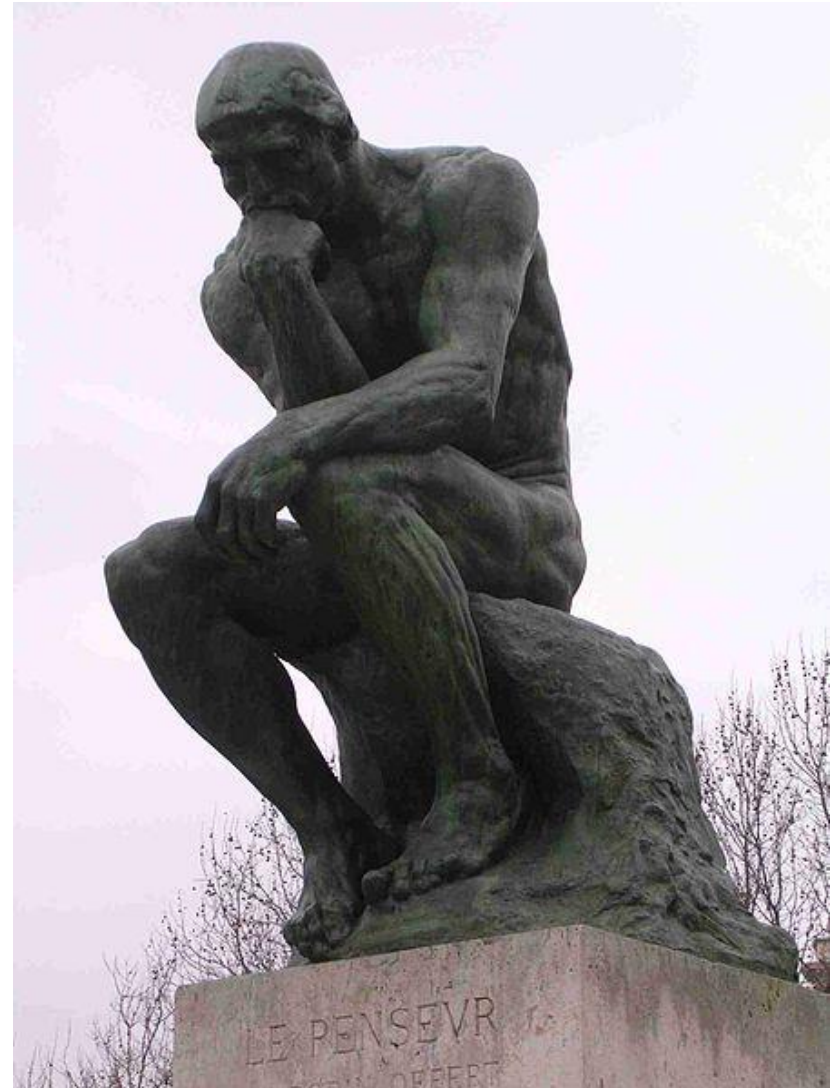
Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése

a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

Pozitív tartalmú ítélet:

- Minden magyar ember szabadságszerető
Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy $A(x)$
- Magyar emberek jó része szabadságszerető
Van olyan magyar (x), akire igaz, hogy $A(x)$

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése

a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

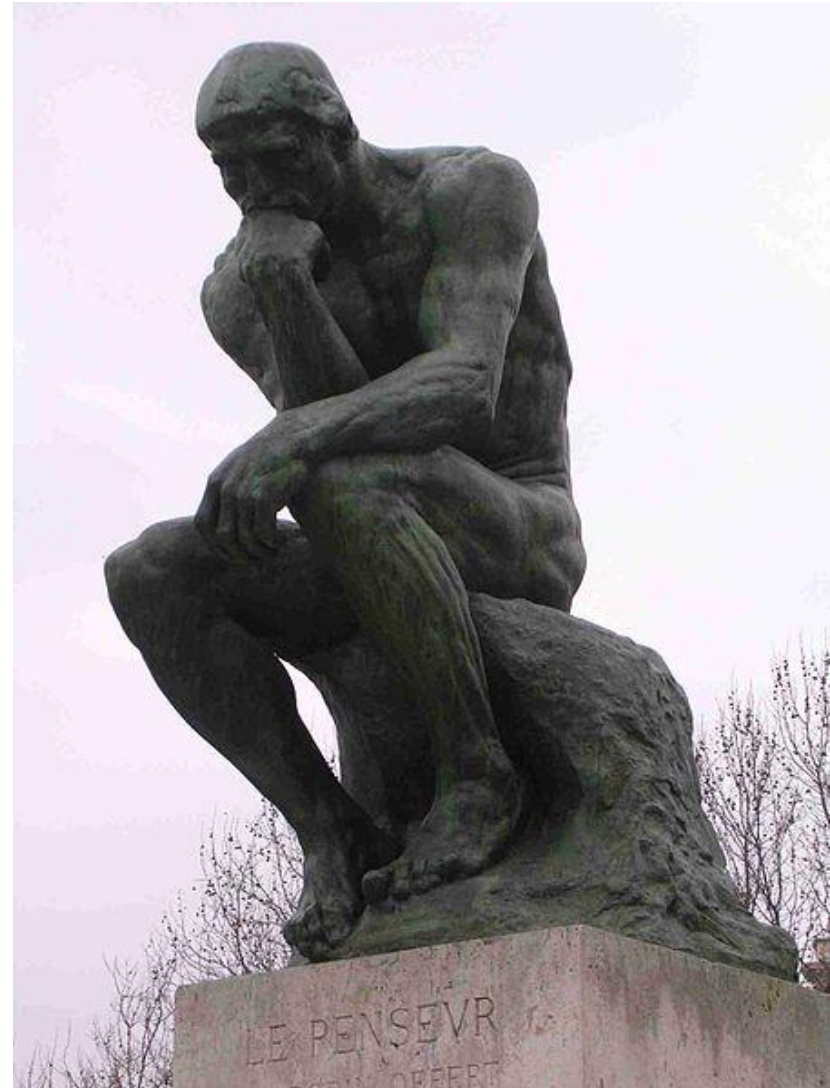
Pozitív tartalmú ítélet:

- Minden magyar ember szabadságszerető
Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy $A(x)$

Univerzális állítás

- Magyar emberek jó része szabadságszerető
Van olyan magyar (x), akire igaz, hogy $A(x)$

Egzisztenciális állítás

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

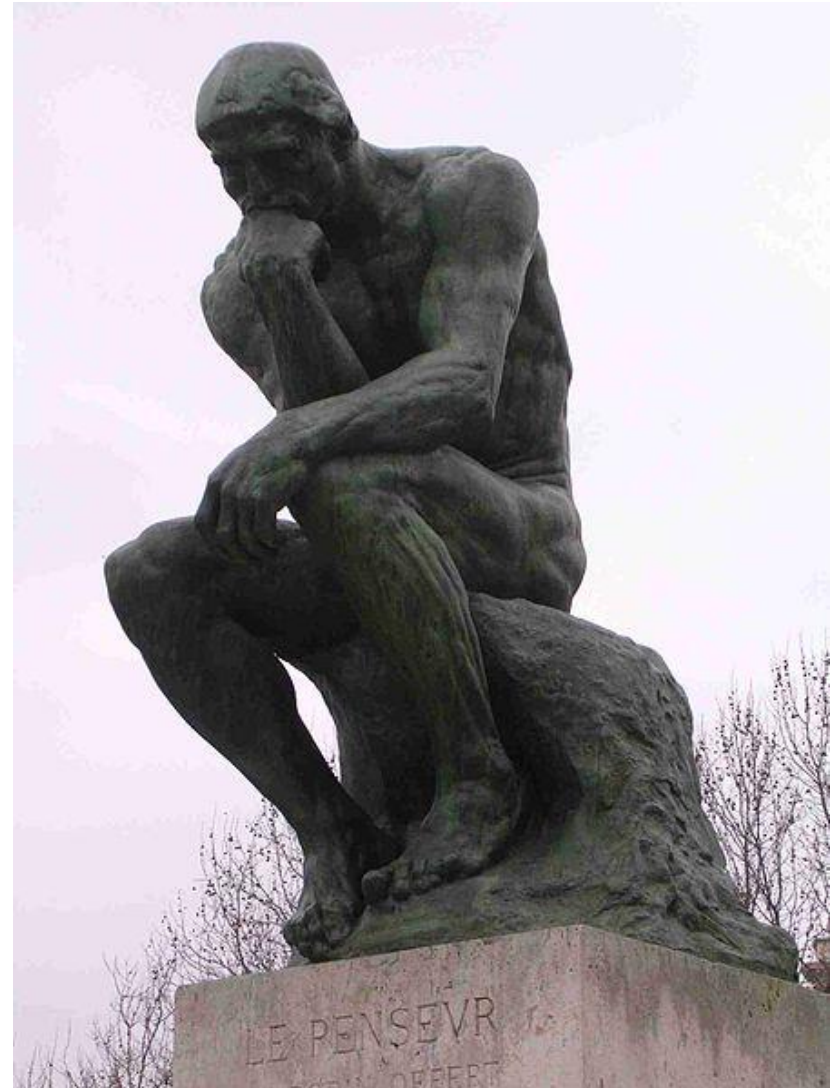
Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése

a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

Negatív tartalmú ítélet:

- A magyarok viszálykodók
Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy $A(x)$

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

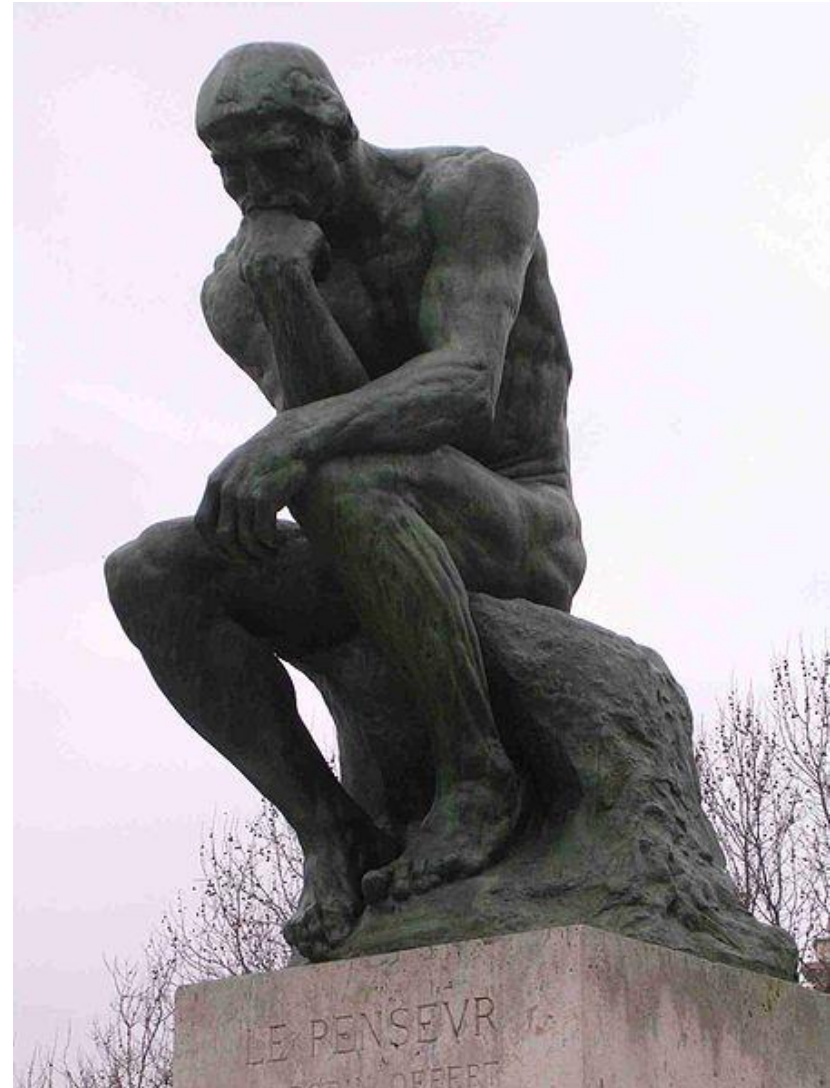
&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése
a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

Negatív tartalmú ítélet:

- A magyarok viszálykodók
Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy $A(x)$
- Magyar emberek jó része viszálykodó
Van olyan magyar (x), akire igaz, hogy $A(x)$

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

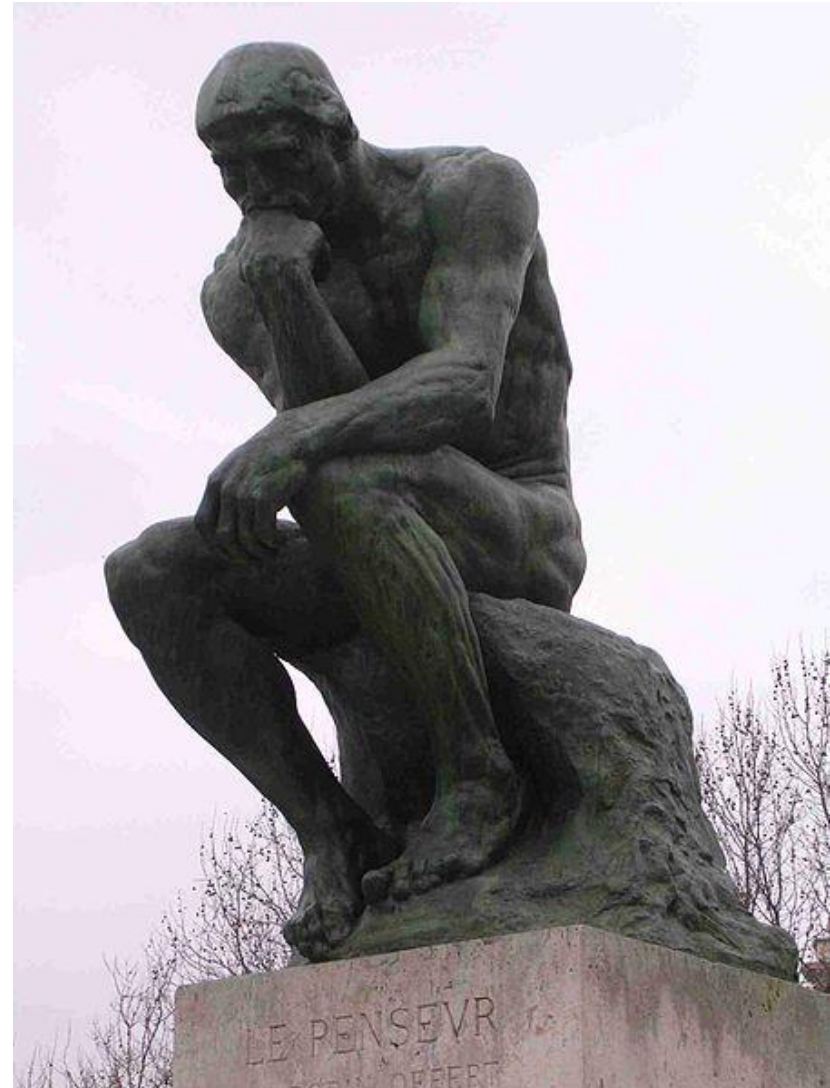
&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése
a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

Negatív tartalmú ítélet:

- A magyarok viszálykodók
Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy $A(x)$
Univerzális állítás
- Magyar emberek jó része viszálykodó
Van olyan magyar (x), akire igaz, hogy $A(x)$
Egzisztenciális állítás

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Ismereteink rendszerezése

a fogalmaink logikai kiterjesztésén múlik:

Mindenkire, aki magyar (x) igaz, hogy A(x)

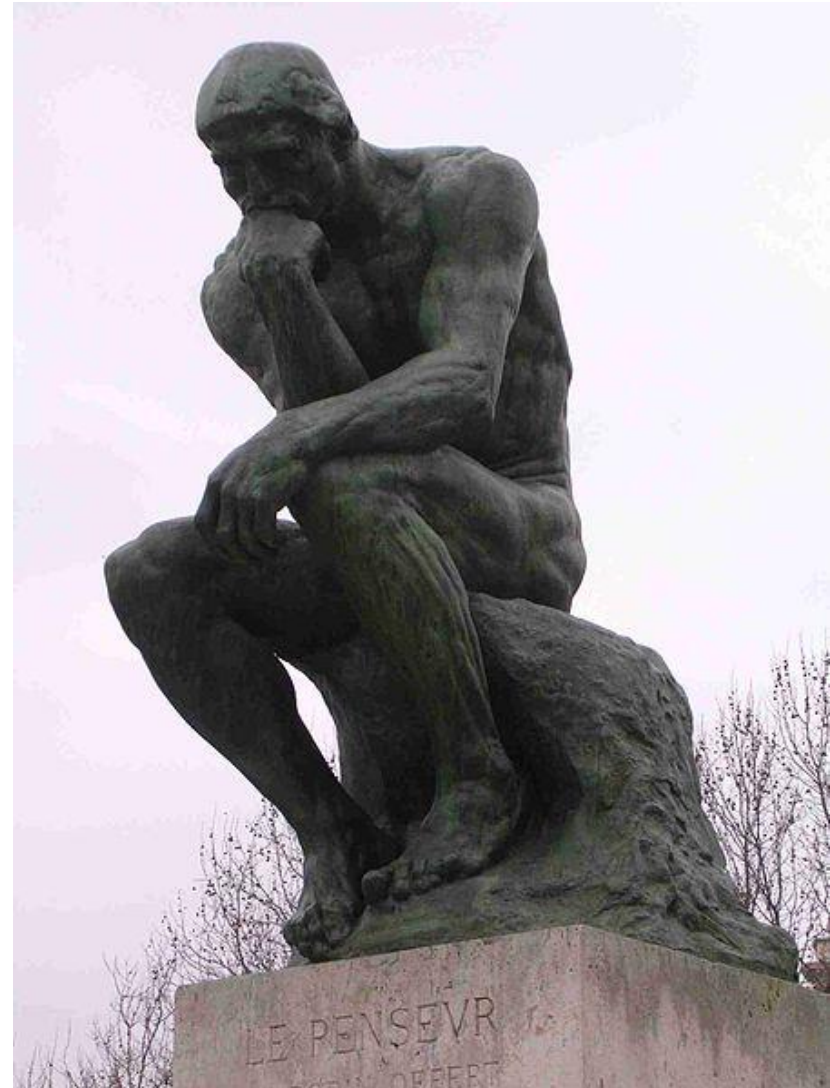
Univerzális állítás:

$\forall x.A(x)$ („V” nem pontos szimbólum !)

Van olyan magyar (x), akire igaz, hogy A(x)

Egzisztenciális állítás:

$\exists x.A(x)$ („E” nem pontos szimbólum !)

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

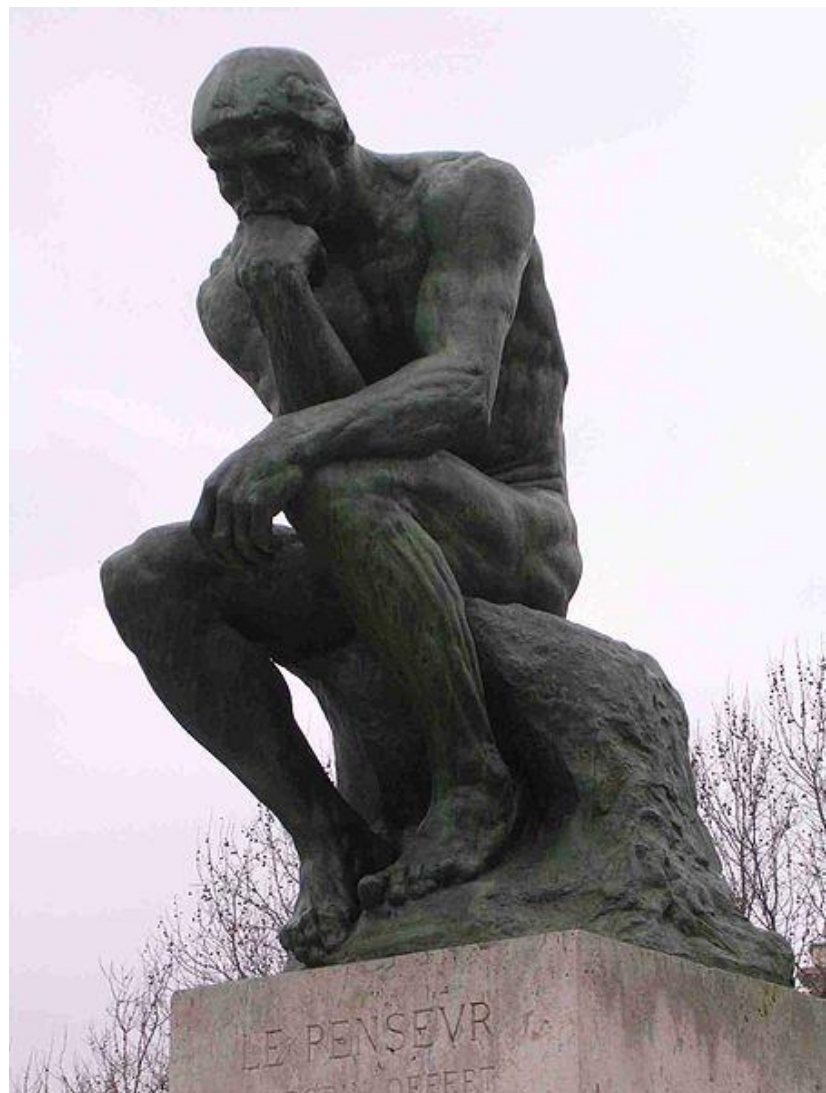
&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Logikailag korrekt következtetés:

$$\mathbf{Vx.A(x) \rightarrow Ex.A(x)}$$

„Ha igaz, hogy minden magyar ember szabadságszerető, akkor az is igaz, hogy van legalább egy magyar ember, aki szabadságszerető”

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

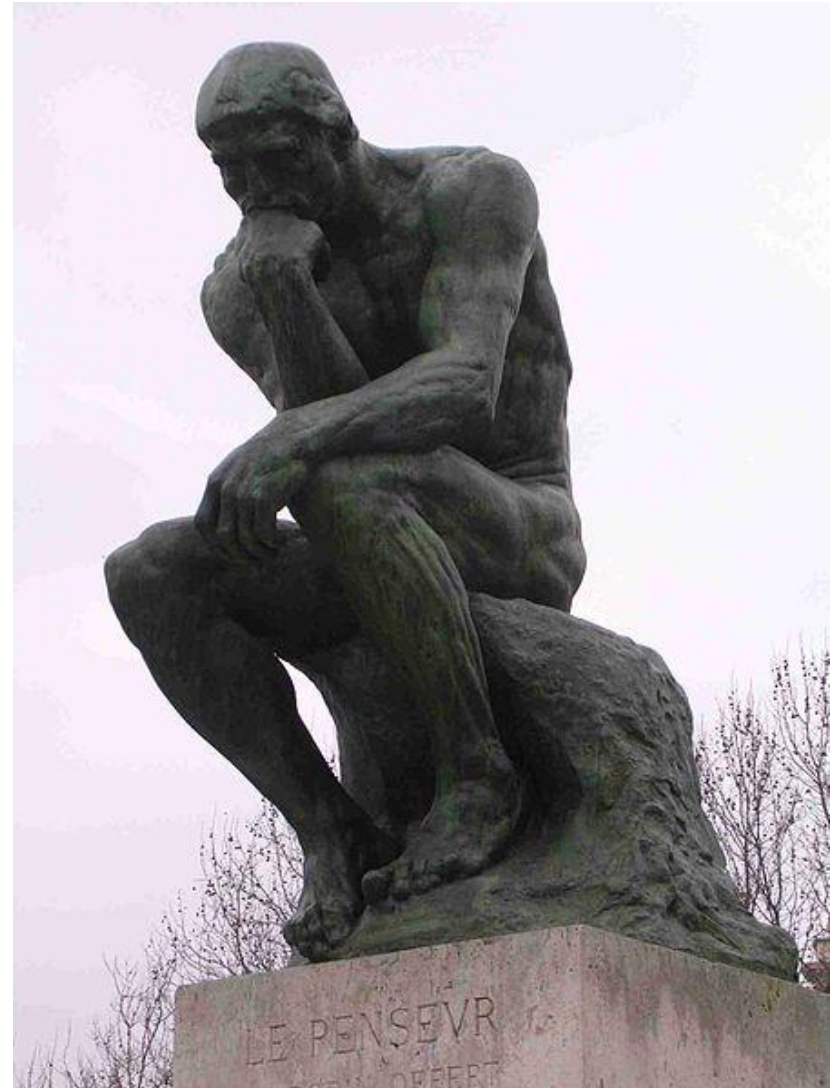
Arisztotelészi logika felhasználásával

Logikailag korrekt ez a következtetés /?/:

$$\mathbf{E}x.A(x) \rightarrow \mathbf{V}x.A(x)$$

(?)

„Amennyiben van egy, vagy több szabadságszerető magyar ember, ebből következhet, hogy minden magyar ember szabadságszerető”?

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

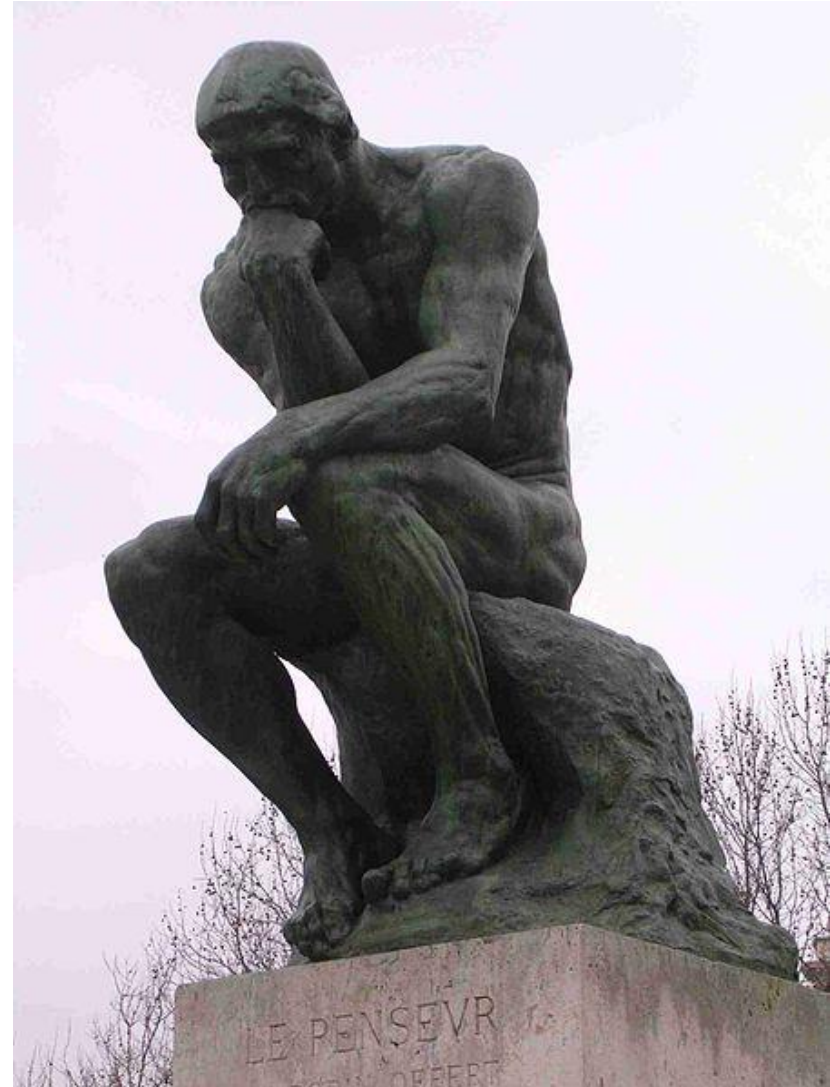
&

Arisztotelészi logika felhasználásával

Logikailag nem korrekt következtetés:

$$\mathbf{E}x.A(x) \nrightarrow \mathbf{V}x.A(x)$$

„Amennyiben van egy, vagy több szabadságszerető magyar ember, ebből logikailag nem következhet, hogy minden magyar ember szabadságszerető.”

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes gondolkozás és magatartás formai sajátosságai

Antropológiai törvényszerűségek:

&

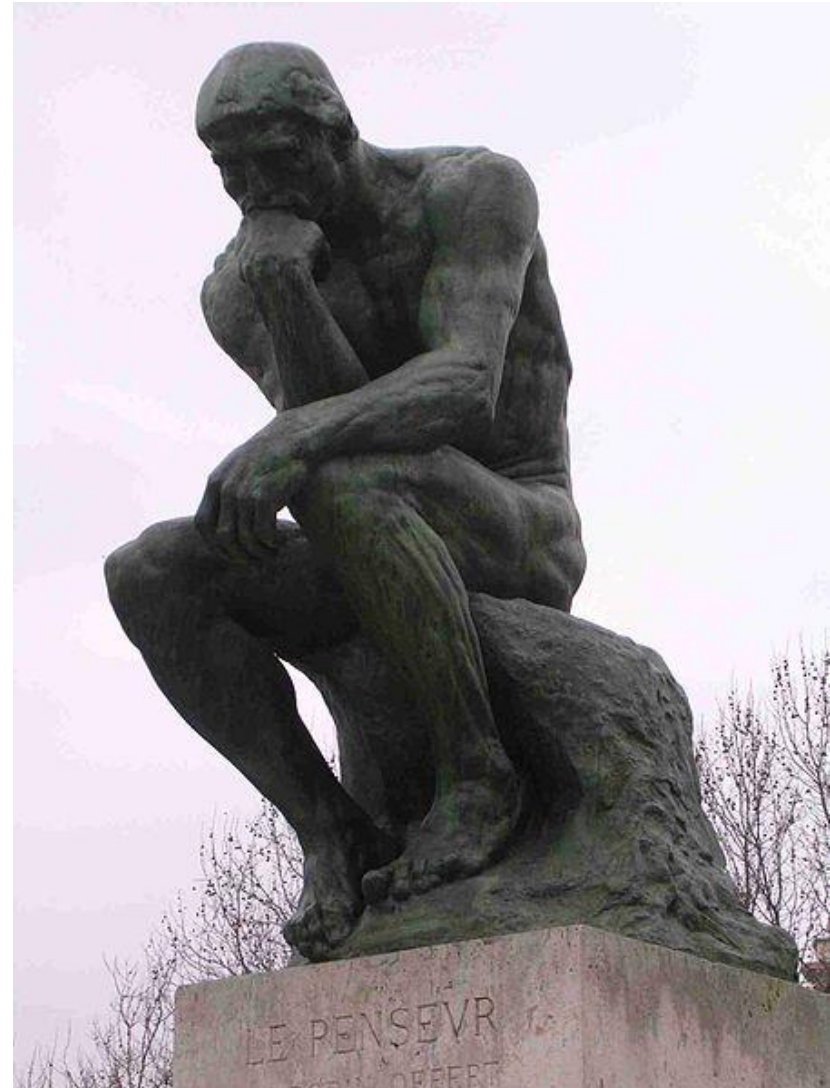
Arisztotelészi logika felhasználásával

Logikailag nem korrekt következtetés:

$$\mathbf{E}x.A(x) \nrightarrow \mathbf{V}x.A(x)$$

„Amennyiben van egy, vagy több szabadságszerető magyar ember, ebből logikailag nem következhet, hogy minden magyar ember szabadságszerető.”

Előítéletes fogalmazás logikai tartalmát a fogalmak kiterjesztésének megfordítása adja

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes fogalmazás felismerése

Logikai tartalma ismeretében

$$\mathbf{E_x.A(x) \rightarrow V_x.A(x)}$$

Minden lengyel = A(x).

Minden arab = A(x).

Minden kínai = A(x).

Minden cigány = A(x).

Minden magyar = A(x).

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes fogalmazás felismerése

Logikai tartalma ismeretében

$$\mathbf{E_x.A(x) \rightarrow V_x.A(x)}$$

Minden lengyel = A(x).

Minden arab = A(x).

Minden kínai = A(x).

Minden cigány = A(x).

Minden magyar = A(x).

Vitakérdés:

- Sértő állítás feltétlenül előítéletes állítás?

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes fogalmazás felismerése

Logikai tartalma ismeretében

$$\mathbf{Ex.A(x) \rightarrow Vx.A(x)}$$

Minden lengyel = $A(x)$.

Minden arab = $A(x)$.

Minden kínai = $A(x)$.

Minden cigány = $A(x)$.

Minden magyar = $A(x)$.

Vitakérdés:

- Sértő állítás feltétlenül előítéletes állítás?
- Mi a helyzet a pozitív tartalmú, logikailag inkorrekt, tehát előítéletes állításokkal.

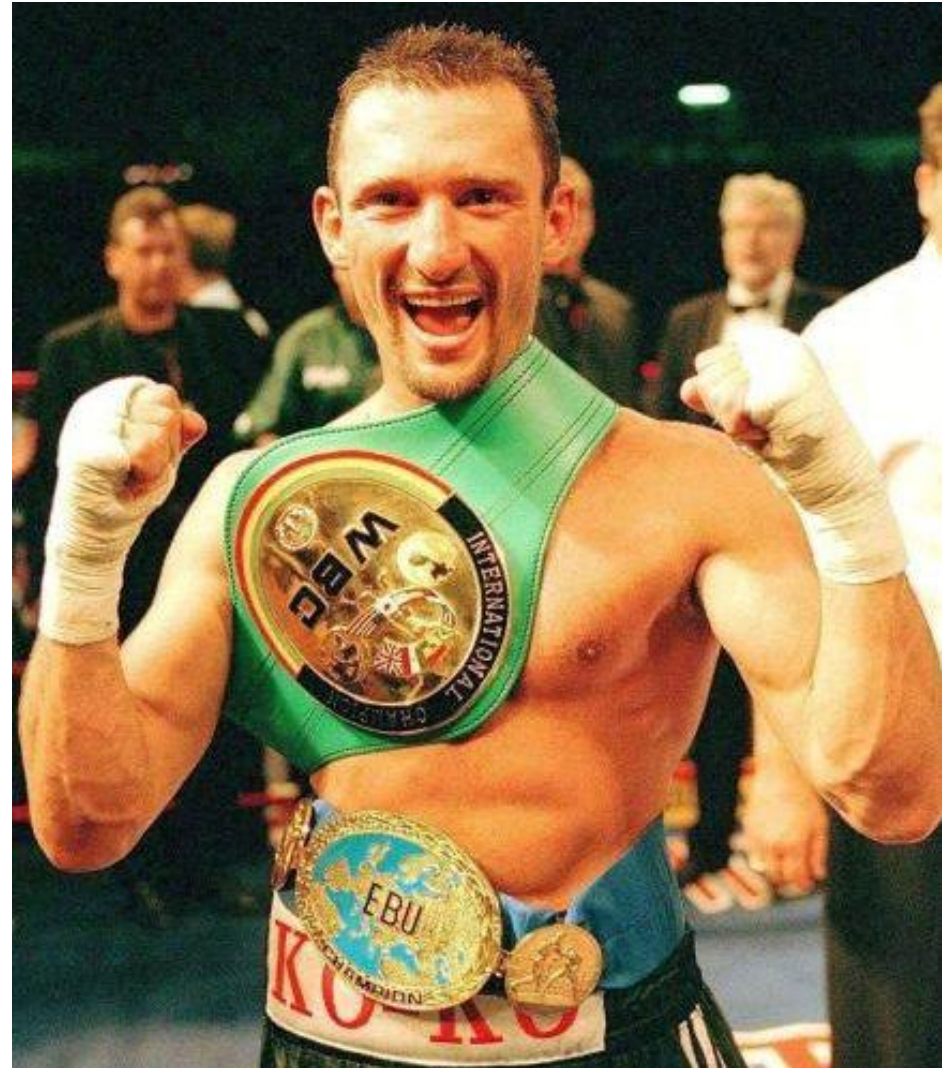
Pl.: „Mi magyarok: $A(x) \rightarrow Vx.A(x)$ ”

Pl.: „Mi cigányok: $A(x) \rightarrow Vx.A(x)$ ”

Előítéletek

Remélem,
ütős voltam!

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes tartalom, rasszista indulat

Rasszista kódolás:

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes tartalom, rasszista indulat

Rasszista kódolás:

- Megkerüli a néven nevezhetőséget
- Látszólag teljesen korrekten kiemel egy tulajdonságot
Cigányok esetén: „Az Etnikum”
- Elszólásként érezteti a fogalmazást
Cigányok esetén: „Cigány – ja, elnézést kérek!! – roma .”
- Sértő, bár tényszerű, beazonosítás
Cigányok esetén: „Nem idén barnultak le.”
Olaszok esetén: „Spagettizabálók”
Olaszok esetén: „Maffiózók.”
- Humor és irónia forrásként tekint rájuk
Cigány viccek, Jereváni rádió viccek, Belga viccek (a franciáknál)
- Etnikai tartalmú nyelvi kifejezés
„Cigánykerék”, „cigányút”, „zsidó van a kártyában”, „lengyelpiac”

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes tartalom, rasszista indulat

Átesztétizált előítélet és rasszista tartalom:

Nemzeti karakterjegyek esztétizálása

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

Előítéletes tartalom, rasszista indulat

Átesztétizált előítélet és rasszista tartalom:

Nemzeti karakterjegyek esztétizálása

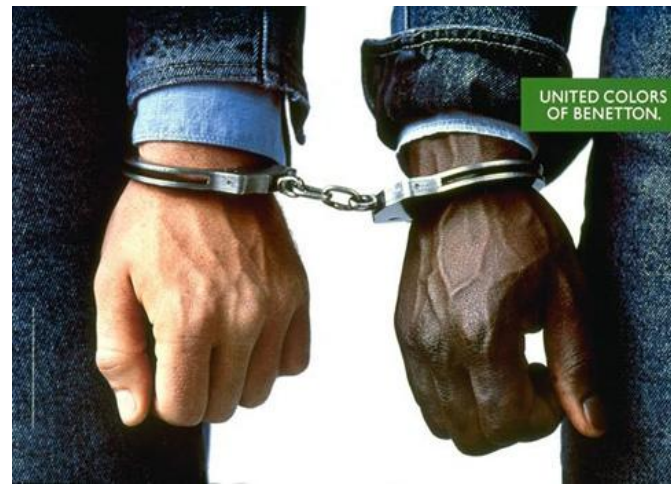
- Közvetett támadás: etnikai, nyelvi, vallási karakterjegyek ironikus megjelenítése
- Kisebbségellenes tüntetések, felvonulások szervezése
- Közvetlen, durva támadás: karakterjegyek ismeretében direkt támadás
Megbélyegzés: Kisebbségi nyelvhasználat korlátozása
Sárga csillag
Testcsonkítás
Öltözködési tilalmak, különös szabályok
- Kisebbség ellen hangoló művészet, gyűlöletkampányokkal. Sátánista rockzene, fajvédő rockzene

II. Ismerjük fel az előítéletes és rasszista viselkedést

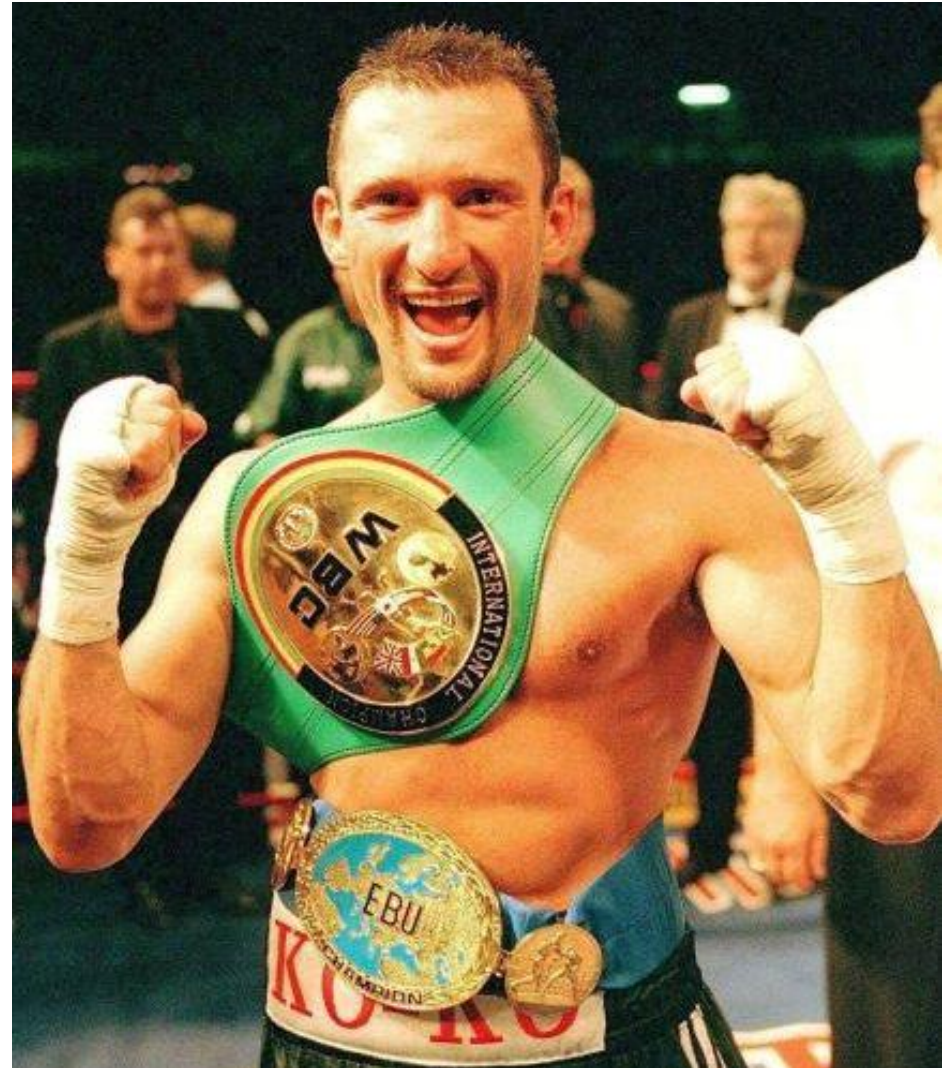
Előítéletes tartalom, rasszista indulat

- Toscani plakátjai előítéletesek?
- Vagy épp ellenkezőleg hatnak?

Előítéletek

Remélem,
ütős voltam!

Előítéletek

Remélem,
ütős voltam!

*Köszönöm a
figyelmet!*

